

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 52.

V Ljubljani, 29. grudna 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je pa ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Francišek Őrnagoj, nadučitelj v Ljubljani Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/4 strani 10 K, 1/8 strani 8 K, 1/16 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 8 K.

Vsebina: Sklepna beseda. — Naš denarni zavod. — Őe zopet učitelj brez plače. — Slovensko šolstvo. — Pisarna za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — Razstava učil v Ljubljani. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica upravnštva. — Uradni raspisi učiteljskih služb. — Inserati.

Sklepna beseda.

Z današnje številko zaključuje naš list svoje petinštirideseto leto. Lepa starost, ki se ne more z njo ponášati noben drugi slovenski list. Őe ta leta so dokaz nepremagljive energije, ki združuje in navdušuje naše vrste. Noben stan ni živel v tej dobi v tako žalostnih in krivičnih materijalnih in pravnih razmerah kakor učiteljstvo. Vse obkrožujoče ga zunanje in notranje razmere so bile take, da so ga hotele udušiti, ga ukleniti v jarem sužnosti, ga iztrebiti, razdvojiti, izstradati, ugonobiti do smrti in poginal! Vse zaman: učiteljstvo ni izumrlo. Őivi in dela!

Őalostno je, da je naša zgodovina takal! Ni pa nam v sramoto, ampak v sramoto je onim, ki niso znali ceniti kulturne povzdige širokih narodovih plasti, ki so zametavali in zanemarjali onega činitelja, ki dviga ljudstvu samozavest in duševne sile — učiteljstvo — ki so to poslednje pustili stradati, da se ni moglo popolnoma posvetiti zgolj svoji nalogi, temveč, da se je moralo brez prestanka boriti za kruh, obstanek in ugled. S tem niso grešili samo nad nami, ampak grešili so tudi nad narodom samim, nad neukim ljudstvom, ki čuti — in to bridko! — nedostatek dolgo zanemarjane duševne olike še dandanes!

Naše življenje je bilo boj — naše življenje ostane boj!

Őal samo, da se niso naši predniki bojevali z isto odločno neustrašenostjo, kakor se bojujemo mi, ki smo podevali po njih ideale. Kar je bilo zamujenega v dobi pohlevnega prenašanja krivic, trpljenja in nasilnosti, to se maščuje z vso krutostjo nad mlajšo generacijo. Mnogo je treba popravil v notranji organizaciji šolstva. To vemo dobro. A tega dela se ne moremo poprijeti prej, dokler ne bo popolnoma učvrščeno naše materijalno stališče. To je fundament, ki zagotavlja vsakemu delu uspeh. Zakaj kdor ni čvrst v svoji materijalni poziciji, koncentruje svoje moči v boj, ki mu zagotavlja pošteno eksistenco. Vsak človek je samemu sebi najbližji. Ni treba nobenih slepil in nobene brezjdrne sanjavosti: učiteljstvu je treba kruha, vse drugo stori samo iz sebel! Ker so začeli prednamci prepozno

z bojem za kruh, zategadelj ga moramo vojevati mi, dokler ne dobimo kruha v tisti meri, ki nam gre po zakonu in zaslugi! Tudi po zaslugi? Dal Poudarjamo z najglobljim prepričanjem, da bi ne storil noben stan v takih razmerah toliko za vseobčo blaginjo človeštva, kolikor je storilo učiteljstvo.

In tako nam je minilo tudi to leto v boju. Ako je resnica, da spoznamo zlato v ognju, potem je tudi res, da smo v tem boju spoznali sami sebe in svoje prijatelje. Danes lahko trdimo, da je učiteljska samozavest naša najtrdnjša organizacija. Kdor se spominja vseh dogodkov preteklega leta, mora priznati, da smo se tako čvrsto naslonili drug na drugega, da smo neprenagljivi in da lahko kljubujemo vsaki sili, pridi že v uradni ali neuradni oblikil!

Kaj smo storili mi? Storili smo le to, kar je bila naša dolžnost. Govorili smo glasno, navduševali smo, pobijali sovražnika, služili svojcem. Naše srce je bilo med trpečimi, naši udarci so padali navzgor. Zatorej smo dobili najlepše plačilo, najdragocenejše zadoščenje: ljubezen trpečih, jezo zatiralcev!

Őe nikoli ni svet govoril toliko o slovenskem učiteljstvu kakor letos. Niso govorili o nas samo naši drugorodni tovariši, govorili so zlasti tudi tisti, ki smo jim po trpljenju in boju najsorodnejši: brezpravne mase proletarijata. Organizovali smo se. Őakamo prihodnjih dogodkov, pripravljeni na vse. Samo trpljenja nečemo več! Temu se upira že čuvstvo človeške dostojnosti. Po brezuspešnih prošnjah prihajajo zahteve. Naše so utemeljene v delu in zakonu, zatorej se ne smemo plašiti prihodnjih dni!

Prihodnje leto ostanemo to, kar in kakršni smo bili letos. Prijatelji naj imajo vero v našo odkrito besedo: Dokler so simpatije trpečih na naši strani, toliko časa se bomo borili zanje. Kadar se odvrnejo te simpatije od nas, tedaj bomo vedeli, da smo se mi odvrnili od njih. In kdaj se zgodi to? Nikoli se ne prodamo, nikdar nečemo biti sluge tiranom in birokratom, zatorej ostanemo združeni vedno!

Pozdravljeni torej na skupnem delu tudi v prihodnjem letu! Pozdravljeni v mogočni, nerazdružljivi zvezi vi vsi, ki

ste brezpravni in izkoriščani! Pozdravljena, ti velika simpatična četa zatirancev, bojevnikov! Pozdravljena s teboj pribojavana bodočnost, dolgo zaželena, težko pričakovana!

Pozdravljeni!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca meseca listopada 1905 K 167.549.86.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Že zopet učitelj brez plače.

Že zopet je žalostna resnica, da imamo učitelja, ki mora že od 1. t. m. živeti brez plače, in to je učitelj - voditelj na novoustanovljeni šoli v Krvavem potoku v Istri. Ta šola je bila sistemizirana že pred leti, a z aktivacijo se je moralo počakati, da je občina sezidala novo šolsko poslopje. Pred pričetkom tega šol. leta je bilo poslopje toliko dovršeno, da se je lahko pričelo s poukom. Okr. šol. svet je poslal tja, še preden je službo razpisal, provizorno sedanjega učitelja in pouk se je pričel s pričetkom šol. leta in učitelj je dobil redno plačo za september, oktober in november. A kar hipoma mu ustavijo plačo za december. Pri dež. šol. svetu, kjer nakazujejo plače učitelstvu, vedo le toliko, da so neke zmešnjave z dež. odborom in da primanjkujejo neka poročila okr. šol. sveta.

Tem gospodom je lahko tako mencati, ker oni so 1. decembra potegnili svoje plače, drugače je za ubogega učitelja. Ali bo živel s svojo družino ob samem zraku, ker le tega mu burja napiha zastoj? Ali se morejo gospodje nadejati, da si je učitelj prihranil poprej, da mu bo mogoče živeti ob prihrankih? Če ste tega mnenja, povejte, od česa naj učitelj prihrani, ko ima učitelstvo tudi v Istri toliko plače, da mu ni mogoče živeti ob sedanji draginji? V Ljubljani je bil celo nered, ko se je podražilo mleko na 20 h liter; kaj naj rečemo v Istri, ki ga moramo plačevati vedno najmanj po 24 h in mnogokrat zlasti v bližini mest celo po 32 h? Kaj je učitelj zakrivil, da mu ustavite plačo? Ako niste imeli vse urejeno, bi ga pustili na mestu, kjer je bil, ali pa bi ga premestili na takšno mesto, kjer bi redno dobival plačo. Vredni ste zaradi tega, da bi ustavili plačo vam in ne učitelju, da bi ne trpel učitelj zaradi vaše nevednosti in nemarnosti škode in ponižanja.

Ni mogoče drugega kot javno povedati, da taki gospodje, ki nimajo srca za podložnega, ki ne znajo niti toliko zakona, da bi tako znamenite zadeve pravilno uredili, res ne sodijo na mesta, ki jih zavzemajo, in treba je, da bi jih vendar kdo vsaj zbudil, ako ne popolnoma odstranil. Kje so deželni in državni poslanci, da ne vprašajo ministra, zakaj nastavlja na tako znamenita mesta može, ki niso kos svoji nalogi?

Ti prav pohlevno molče, ker tu gre le za ubogo učiteljsko paro; zavzeli se bodo rajši za kakšen električni tramvaj v razna zimovišča, ki vendar ne koristi toliko narodu kot dobro učitelstvo. A dobro učitelstvo je tam, kjer je primerno in redno plačano. Kje je c. k. namestnik, ki je ob

svojem nastopu poudarjal, da morajo uradniki čutiti s stranko in si predstavljati resno položaj stranke? Sedaj je prilika, da uradniku, ki je to zakrivil, da priložnost, da si bo resno predstavljal položaj učitelja brez plače s tem, da se tudi njemu ustavi plača in z njegovo plačo plačuje učitelj toliko časa, dokler ne bo vsa zadeva rešena.

Slovensko šolstvo.

»Nova česka revue,« ki jo ureja v Pragi dr. Franta, priobčuje članek »Obrazy z rakouského školství.«^{*)}

Ker smo prepričani, da bodo zanimali naše čitatelje tisti odstavki, ki se tičejo šolstva po slovenskih kronovinah, jih objavljamo.

Kranjsko.

Na Kranjskem, kjer živi 94,2% Slovencev, nimajo Slovenci niti ene popolne svoje gimnazije. V Ljubljani je na prvi državni gimnaziji učni jezik v višjih razredih samo nemški, v nižji gimnaziji je en oddelek popolnoma nemški in drugi oddelek v veliki večini slovenski. Na drugi državni gimnaziji se poučuje slovensko in nemško, takisto v popolnem slovenskem Kranju s popolnoma slovensko okolico. V Novem mestu predavajo v nižjih razredih grščino in nemščino nemško, druge predmete slovensko, v višji gimnaziji pa izključno nemško. Nasproti temu ima neznatna nemška manjšina v Kočevju izključno nemško nižjo gimnazijo. Edina državna realka na Kranjskem (v Ljubljani) je izključno nemška, na mestni realki v Idriji pa se poučuje slovensko in nemško. Tudi v edini višji dekliški šoli na Kranjskem, ki jo vzdržuje mesto Ljubljana, predavajo zgodovino nemško. Na edinem državnem učiteljskišču v Ljubljani je učni jezik slovenski in nemški, ravno tako na zasebnem zavodu »uršulink za vzgojo učiteljic; v zasebnem zavodu za vzgojo učiteljic, ki ga vzdržuje »ljublanski šolski kuratorij«, je učni jezik izključno nemški. Izmed strokovnih šol imajo Slovenci samo državno čipkarsko šolo v Idriji, v slovenski, državni umetno-obrtni šoli v Ljubljani se poučuje v zadnjih letih tudi nemško; za to ima 5% Nemcev v Kočevju izključno nemško strokovno lesno obrtno šolo. — Trgovskih šol Slovenci nimajo; nižjo gospodarsko šolo, a to zasebno,^{**)} imajo samo eno, potem imajo samo eno zasebno gospodinjsko šolo, in s tem smo končali pregled višjih slovenskih šol na Kranjskem.

Štajersko.

Na Štajerskem ima 31,2% slovenskih prebivalcev na državnih gimnazijah samo v Celju paralelke z nemško-slovenskim učnim jezikom, v Mariboru predavajo nekatere predmete na nižji gimnaziji slovensko, na deželni gimnaziji v Ptujju pa predavajo, in sicer samo Slovincem in slovenščino slovensko. Na realkah se sploh slovenski ne poučuje, na učiteljskiščih tudi ne. Samo v pripravnici pri učiteljskišču v Mariboru poučujejo nemško in slovensko. Drugih srednjih obrtnih in strokovnih šol Slovenci na Štajerskem nimajo.

Koroško.

Na Koroškem živi glasom zadnjega ljudskega štetja 25,1% Slovencev, v resnici pa jih je veliko več. Glasom

^{*)} Slike iz avstrijskega šolstva.

^{**)} Tu misli člankar menda deželno kmetijsko šolo na Grmu. Uredn.